

LESTIPS

EERSTE LEERJAAR

Stichting Lezen
presenteert

Geheim
JEUGDBOEKENWEEK 2011
19 maart - 3 april

Inleiding

Psst...

Wie leest, weet: elk boek is een geheim. Elke lezer is een ontdekkingsreiziger. In elk boek zit een verhaal verstopt dat wacht op iemand die het openslaat. Maar veel kinderboeken gaan nog verder en vertellen verhalen waarin geheimen een belangrijke rol spelen.

Soms vertellen boeken over kleine, fijne geheimen. Dan zijn ze bijvoorbeeld een geheim dagboek met een slot. Of ze vertellen over een geheime club in een geheim clubhuis, waar je alleen binnen mag als je het geheime wachtwoord weet.

In andere boeken zijn geheimen dan weer heel spannend. Zoals wanneer een onverschrokken ontdekkingsreiziger een lang vergeten schat vindt. Of wanneer Sherlock Holmes een diefstal of een moord of een verdwijning oplost. Of wanneer Harry Potter ontdekt wie zijn echte ouders zijn.

Sommige verhalen gaan over gevaarlijke geheimen. In *De brief voor de koning* moet Tiuri zijn opdracht zo onopvallend mogelijk vervullen. Het geheim van Anne Frank en haar familie kostte hen het leven.

En andere verhalen zijn heel persoonlijk en gaan over geheimen die zich moeilijk van de daken laten schreeuwen. Niet iedereen moet weten dat je bang bent in het donker. Wie al jaren stiekem maar wanhopig verliefd is op de buurjongen, lijdt in stilte. Wie niemand durft te vertellen dat zijn moeder te veel drinkt, torst een zware last.

Geheimen in de klas

Stichting Lezen stelde samen met een redactie ter gelegenheid van de Jeugdboekenweek 2011 gevarieerde boekenpakketten samen met de meest bijzondere van die geheimzinnige verhalen. Die pakketten kunnen scholen aan een sterk gereduceerd tarief bestellen via de site van de Jeugdboekenweek. We maken er geen geheim van dat we boeken in de klas willen krijgen!

Boeken met elkaar delen vinden we één van de leukste dingen die er zijn. Pak ze dus vast, lees ze voor, geef ze aan je leerlingen, kortom: laat je klas genieten van de verhalen. Al kan er natuurlijk veel meer dan (voor)lezen alleen. We helpen je hier graag bij. Zo vind je in deze bundel bij elk boek uit de boekenpakketten een uitgewerkte lessuggestie. De lessuggesties zijn geordend per leeftijd en hebben allemaal hetzelfde stramien:

- Aanzet: manieren om het boek bij je leerlingen te introduceren.
- Verwerkingsactiviteiten: tips voor een creatieve verwerking of nabespreking
- En verder: extra – korte – ideeën om met het boek aan de slag te gaan, in de Jeugdboekenweek óf daarna.

Om aan te sluiten bij de realiteit van je klas, vermelden we bij elke tip de bijbehorende eindtermen die je met de activiteiten realiseert.

Omdat lezen niet stopt na de Jeugdboekenweek en omdat er veel meer boeken zijn dan die in de boekenpakketten, kan je ook een algemene handleiding downloaden op www.jeugdboekenweek.be. De tips in die handleiding zijn altijd inzetbaar, met om het even welk boek.

Geheimen in de bib

Geheimen vind je ook in de bib. Reken vol zelfs: diep verborgen tussen de regels van een verhaal, of overduidelijk in de titel van een boek. Die geheimen laten ontdekken door kinderen, daar willen alle bibliotheekmedewerkers zich voor inzetten tijdens de Jeugdboekenweek! Alleen staat de bibliotheek natuurlijk nergens. Scholen zijn per definitie nauw betrokken bij de bibliotheekwerking, in het bijzonder tijdens de Jeugdboekenweek. Trakteer je klas daarom op een bezoek aan de bib tijdens de Jeugdboekenweek, om je leerlingen er de meest mysterieuze verhalen te laten ontdekken. Tijdens dat bezoek (her)ontdekken ze de bibliotheek splendorwijs door een uitdagend spel. Eén tegen allen! Kunnen ze alle opdrachten oplossen en de geheimen van de bib ontsluiten?

Bibliotheekmedewerkers vinden op de inspiratiepagina's alle info over dit spel 'Geheimen gezocht!'. Maar ook jij kan er een kijkje nemen om te zien wat een klasbezoek aan de bib inhoudt, tijdens de Jeugdboekenweek of daarbuiten natuurlijk. Want leesplezier laat zich niet vangen in een veertiendaagse, dat is dagelijkse pret, het hele jaar door. Veel is mogelijk, je lokale bib kan je ongetwijfeld bijstaan in een leesvriendelijk klasklimaat. De bib, bij jou in de buurt of op www.bibliotheek.be.

Tot slot

Of je de Jeugdboekenweek nu in de klas of in de bib viert, dat maakt niet uit. Zolang de boeken maar centraal staan! Met deze lesinspiratie kennen de boeken van de Jeugdboekenweek-pakketten alvast geen geheimen meer voor jou.

Veel leesplezier!

De ploeg van Stichting Lezen

LESTIPS BIJ BOEKENPAKKETTEN VAN JEUGDBOEKENWEEK 2011 EERSTE LEERJAAR

- *Een boef op school* / Ann Lootens en Tineke Meirink (ill.). Clavis, 2010
- *Goudlokje en de drie beren* / Lauren Child en Polly Borland (ill.). Gottmer, 2010
- *Huisbeestenboel* / Loes Riphagen. De Fontein, 2009
- *Klop klop klaar... ben je daar?* / Riet Wille en Noëlle Smit (ill.). Lannoo, 2009
- *Lekker zelf lezen met Jacques Vriens* / Jacques Vriens en div. ill. Van Holkema en Warendorf, 2008
- *Meer verhalen van de sprookjesverteller* / Thé Tjong-Khing. Gottmer, 2009

LESTIP

1

Een boef op school

Ann Lootens en Tineke Meirink (ill.)

Clavis, 2010

OVER HET BOEK

Op een ochtend zien de kinderen uit de klas van juf Sien een boef. Of dat denken ze tenminste: de man ziet eruit als een boef, en de geluiden die ze horen passen volledig in het plaatje. Samen met juf Sien gaan ze achter hem aan. Maar heeft de boef niet een beetje weg van het schoolhoofd? Dit eenvoudige verhaal werd geschreven op AVI-Start, AVI-M3: een doorsnee eersteklasser kan het dus tijdens de Jeugdboekenweek al zonder veel moeite zelfstandig lezen. De auteur speelt met de stereotiepe kijk van kinderen op ‘een boef’ en dat zorgt voor spanning en een vleugje humor.

AAN DE SLAG

Aanzet

— *Boek verkennen*

Kaft het boek zodat de omslag onzichtbaar is. Vraag de kinderen wat ze zien. Wellicht volgt ‘een boek’ als antwoord. Vraag welk soort boek het niet kan zijn en waarom. Terwijl het ene kind aangeeft dat het geen strip kan zijn omdat het boek een harde cover heeft, kan een ander kind daarop inpikken met een voorbeeld van een strip die ook geen slappe cover heeft. Zo ontstaat een gesprek waarin ze zoveel mogelijk soorten boeken benoemen en hun eigen kennis over boeken verwoorden. Geef een zelfgemaakte microfoon door aan wie het woord vraagt.

Toon de titelpagina van het boek, de cover hou je nog steeds ingepakt. Op die pagina staan de titel, de namen van auteur, illustrator en uitgeverij. Vraag verder:

- Welk soort boek is het nu, denk je? Waarom?
- Waar kan je dit soort boek vinden?
- Voor wie is dit soort boek geschreven?
- Wie las al eens zo’n boek?
- Waar staat de titel op deze pagina?
- Verkapt de titel iets over de inhoud van het boek?
- Hoort de titel bij een verhaal dat echt gebeuren kan of bij een fantasieverhaal?

Sta stil bij het woord ‘boef’:

- Ken je een synoniem, een woord dat hetzelfde betekent?
- Waar denk je aan bij dit woord?

Die laatste vraag beantwoorden ze niet hardop. Maar ze houden hun antwoorden wel in het achterhoofd tijdens de volgende aanzetopdracht, waarin ze zich gaan inleven in een boef.

Nederlands – 2 Spreken – 2.5

Nederlands – 5 Strategieën

— *Bewegen als een boef*

In een lokaal met voldoende vrije ruimte, laat je de kinderen bewegen als een boef, in slow motion. Ze spinnen dus elke beweging traag uit, ze moeten zich bewust zijn van hun lichaam: ook een boef moet voortdurend alert blijven. Waak erover dat ze zich niet laten afleiden door andere kinderen.

- Zet je beide voeten op de grond als een boef.
- Boots ook met je benen, buik, armen een boef na.
- Kijk en wandel in het rond als een boef.
- Je hoort iets onverwachts en stopt.
- Maak jezelf voorzichtig onzichtbaar, sluip een andere richting uit.
- Je staat voor een muur, gluurt erover heen – voorzichtig, want je weet niet wie of wat daarachter schuilt.
- ...

Je kan de opdrachten ook laten uitvoeren achter een doek waarop je een spot richt. De bewegingen worden dan uitvergroot en krijgen iets geheimzinnigs. De ene klashelft voert uit, de andere kijkt toe. Nadien wissel je.

Wellicht vervallen de meeste kinderen in stereotiep gedrag en laten ze zich inspireren door boeven uit films en verhalen. Ook al zijn eersteklassers nog jong om dit te begrijpen, toch kan je hen erop wijzen hoe ze zich laten beïnvloeden door beelden uit de media.

Muzische vorming – 4 Beweging – 4.1 – 4.2

— *Nieuwe cover*

Verzamel zoveel mogelijk boekjes voor eerste lezers, bekijk ze samen:

- Wat staat er op de cover?
- Hoe zijn de illustraties gemaakt (techniek, materialen)?

Laat hen zelf een cover voor het boek ontwerpen. Materialen en techniek kiezen ze zelf. Naast hun illustratie schrijven ze ook zelf de naam van de auteur en die van de illustrator – hun eigen naam in dit geval. Stel de covers tentoon en laat twee kinderen bij elke cover verwoorden wat ze knap, origineel... aan de prent vinden. Zo nodig je hen uit om elkaars werk positief te beoordelen.

Verwijder nu pas de kaft van het boek zodat ze de originele cover zien:

- Welke tekeningen lijken op de echte cover?
- Wat vind je mooi of speciaal?
- Wat zou jij anders doen?

Sta nog even stil bij de verschillende boeven die ze getekend hebben. Hebben die het stereotiepe strepenpakje aan?

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.6

Nederlands – 2 Spreken – 2.7

Verwerkingsactiviteiten

— *Voorlezen*

Stel, met de illustraties op pagina 5, de klas van juf Sien voor. Meteen hebben ze een overzicht van wie er meespeelt in het verhaal. Daarna lees je het verhaal voor tot en met pagina 20. Wie over de mogelijkheid beschikt, projecteert het verhaal zodat de kinderen kunnen meelesen terwijl je zelf voorleest.

Al is dit geen echt voorleesverhaal, gebruik je intonatie om het inlevingsvermogen van de kinderen te bevorderen en het tekstbegrip te ondersteunen: sta stil bij verwijzwoorden als 'ze' in 'Wie zijn ze' op pagina 5, ga na of ze woorden als 'kil' en uitdrukkingen als 'ze gaat door haar dak' begrijpen.

Stel achteraf vragen:

- Elk kind heeft een pak bij zich: wat kan daarin zitten en wordt dat verklapt in het verhaal?

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

— *Zelf lezen*

Van pagina 22 tot en met pagina 25 lezen de kinderen zelfstandig, onder de vorm van hoekenwerk, contractwerk of huiswerk. Spreek vooraf af dat niemand mag verklappen wie de boef is tot iedereen het vervolg gelezen heeft. Bespreek daarna klassikaal:

- Is iedereen met een strepenpak een boef?
- Is iedereen met een witte jas een dokter?
- Kan iedereen die cowboylarzen draagt een paard temmen?

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

En verder

— *Eerste lezers*

Ga in de bib op zoek naar het eerstelezersaanbod. Als dat kan, toon je klas dan meteen de weg in de bib naar 'hun' boeken. Laat je niet volledig leiden door de AVI-bepaling. Enerzijds is het handig: boeken met een laag AVI-niveau zijn leestechisch eenvoudig, en het motiveert kinderen om alles te begrijpen wat er zich afspeelt. Anderzijds is een eenvoudig AVI-dieet te eenzijdig. Blijf daarom niet hangen bij het niveau dat kinderen haalden tijdens de AVI-test en ga breder. Presenteer naast AVI-boekjes ook prentenboeken, informatieve boeken op maat en voorleesverhalen. Als gouden regel geef je mee aan wie zelfstandig wil lezen dat een boek nog te moeilijk is als er op de eerste pagina meer dan vijf woorden staan die moeilijk zijn om te lezen of te begrijpen.

Kinderen bij wie het lezen minder vlot loopt, begeleid je met extra zorg. Om het leesplezier niet te verliezen, lees je hen regelmatig voor. Speel met intonatie en ritme, toon aan dat verklanken en betekenis geven vanzelfsprekend bij elkaar aansluiten. Wie nieuwsgierig is naar het vervolg, leest het boek zelfstandig na je voorleessessie. Het voorlezen helpt hen om zich een beeld te vormen van wat er zich in het verhaal afspeelt, zodat het zelfstandig lezen en begrijpen nadien makkelijker lukt.

Nederlands – 3 Lezen – 3.1

LESTIP

2

Goudlokje en de drie beren

Lauren Child en Polly Borland (ill.)

Gottmer, 2009

OVER HET BOEK

Goudlokje lijkt een perfect meisje, een echt prinsesje. Alleen brengt haar nieuwsgierigheid haar vaak in de problemen. Bijvoorbeeld wanneer ze het huisje van de drie beren binnengaat en haar sporen nalaat. Dit grote prentenboek is een bewerking van het bekende Engelse sprookje ‘Het verhaal van de drie beren’ uit 1837. Hoewel *Goudlokje en de drie beren* qua opzet dicht bij het originele verhaal blijft, is het een levendig verhaal dat zich uitstekend laat voorlezen. Dat de auteur hier en daar als verteller optreedt, verhoogt de betrokkenheid. Origineel zijn de paginavullende kleurenfoto’s van kunstzinnige decors: met zorgvuldig uitgekozen attributen en poppen die als personages optreden. Het prentenboek nodigt dan ook uit tot lang kijkplezier.

AAN DE SLAG

Aanzet

— *Kijkdoos met geheim*

Maak een kijkdoos: een grote kartonnen doos met een kijkopening. Elke ochtend zet je een voorwerp in de doos. Na een aantal dagen heb je zo een aantal voorwerpen verzameld (bijvoorbeeld: ontbijtkommetjes in drie verschillende maten, lepels in drie verschillende maten, een knuffelbeertje, een blonde pruik met krullen, drie poppenbedjes, rode schoentjes...) die allemaal iets met elkaar te maken hebben, en met een sprookje. De kinderen mogen raden om welk sprookje het gaat, elke dag opnieuw.

Aan het eind van de dag schrijven ze hun antwoord op een blaadje dat ze in een klein doosje naast de kijkdoos stoppen. Tegen de volgende ochtend noteer je telkens op het bord hoeveel kinderen het antwoord goed hadden. De titel zelf hou je geheim. Heeft bijna iedereen het antwoord juist, breng je klas dan aan het twijfelen met een moeilijker voorwerp. Raadt niemand het antwoord, dan zorg je voor voorwerpen die meer voor de hand liggen.

De laatste dag stop je het boek in de doos en wordt het geheim onthuld. Probeer de kinderen waarvan je weet of vermoedt dat ze moeite hebben met de taal en het leggen van verbanden, bewust te betrekken in het aansluitende gesprek.

- Wie heeft nog nooit van dit sprookje gehoord? Dat kan best want als je zeven bent, ken je nog niet alle sprookjes die er bestaan.
- Wat heeft elk voorwerp met het sprookje te maken?
- Wanneer wist je zeker over welk sprookje het ging?
- Welk voorwerp bracht je aan het twijfelen? Waarom?

Nederlands – 2 Spreken – 2.10

Verwerkingsactiviteiten

— *Lezen, luisteren, kijken*

Breng het boek bij de kinderen. De illustraties zijn bij dit boek erg belangrijk: alle kinderen moeten ze goed kunnen zien. Projecteer bijvoorbeeld scans van de prenten. Verder treedt de auteur doorheen het verhaal als verteller op, ze spreekt de luisteraars als het ware aan. Doe dat ook bij het voorlezen om de betrokkenheid bij de klas zo groot mogelijk te houden.

Kijk de kinderen geregeld aan, schenk aandacht aan toon en ritme om de spanning in het verhaal te brengen en te bewaren. Lees niet te snel. Verduidelijk onbekende woorden onopvallend met een synoniem, korte verklaring of een gebaar: zo bewaar je de sfeer van het verhaal.

Laat de kinderen daarna vrij reageren op de inhoud:

- Wie kende dit verhaal al?
- Kan dit echt gebeuren?
- Vond je het eerlijk wat Goudlokje deed?

Nederlands – 1 Luisteren – 1.8

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.1

— *Opnieuw*

Laat kinderen het verhaal opnieuw vertellen door de voorwerpen uit de kijkdoos in de goede volgorde te leggen. Voer je deze opdracht uit in kleine groepjes, werk dan met een aantal tekeningen van de voorwerpen, of fragmenten waarin de voorwerpen vermeld staan. De kinderen overleggen met elkaar, bepalen de volgorde. Nadien worden de verschillende resultaten vergeleken.

Nederlands – 6 Strategieën – 6.6

— *Wat nu?*

Wanneer de kinderen goed vertrouwd zijn met het verhaal nodig je ze uit om een vervolg te bedenken. Als voorbereiding stel je volgende vragen:

- Weten de beren wie er in huis is geweest?
- Zouden de beren daar boos om zijn?
- Hoe vindt Goudlokje het, denk je, dat ze haar rode schoentjes kwijt is?
- Hoe reageert Goudlokjes moeder?

Per twee spelen de kinderen de dialoog tussen moeder en dochter na. Observeer. Duo's die dat willen tonen hun dialoog. Is de fantasie van de kinderen te beperkt, kan je meer sturen:

- Wat zou een erg boze moeder zeggen? Welke gebaren zou ze maken?
- Wat zou een verdrietige moeder zeggen? Welke gebaren zou deze maken?
- Wat zou Goudlokjes moeder kunnen bedenken om Goudlokjes schoenen terug te vinden?

Daarna kan je de kinderen de confrontatie tussen de drie beren en Goudlokje laten naspelen.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.5

— *Berenbrief*

Laat Goudlokje een brief schrijven naar de beren waarin ze laat weten dat ze haar schoentjes graag terug wil. Dit briefje stel je klassikaal op.

- Hoe spreekt Goudlokje de beren aan?
- Hoe leidt ze haar briefje in?
- Hoe stelt ze zichzelf voor?
- Hoe verwoordt ze het beste wat ze wil?
- Denkt ze aan een beloning?

Differentieer bij de verwerking. Begeleid wie moeite heeft met taal. Iets taalsterkere kinderen vullen standaardzinnnetjes aan. Echt taalvaardige kinderen ontwerpen zelf een briefje. Wie wil voorziet het briefje van tekeningen. Voorzie ook een omslag met een verzonnen adres. Aansluitend op de opdracht lees je het briefje van het kleinste beertje uit *De puike postbode* voor.

Nederlands – 4 Schrijven – 4.3

En verder

— *Fotosprookje*

Bekijk samen de laatste pagina in het boek. Stel de verschillende medewerkers voor:

- Lauren Child schreef de tekst,
- Polly Borland maakte de foto's,
- Emily Jenkins ontwierp de verschillende decors.

Leg uit hoe de illustraties werden gemaakt. Kennen ze nog boeken die geïllustreerd werden met foto's? Een volledig sprookje in decor omzetten is voor eersteklassers te moeilijk. Ze kunnen wel een decor voor de voorflap ontwerpen en fotograferen.

Voer je de opdracht klassikaal uit, kies dan een sprookje waarmee alle kinderen vertrouwd zijn, bijvoorbeeld eentje uit *Meer verhalen van de sprookjesverteller*. De kinderen krijgen een aantal dagen de tijd om attributen bij het sprookje te verzamelen. Inventariseer, bespreek, bouw, kijk van op afstand, herschik en fotografeer met de hele groep zodat de kinderen een aantal richtlijnen meekrijgen die kunnen ze gebruiken wanneer ze in kleine groepjes de cover van een ander sprookje ontwerpen. Meer suggesties om met de hele klas te fotograferen vind je in de lessuggesties van Jeugdboekenweek 2010 bij *Het toverstokje* van Annie M.G. Schmidt.

Muzische vorming – 5 Media – 5.3

Wereldoriëntatie – 2 Technologie – 2.4

— *Luisterhoek*

Geef het boek een plaats in de klasbibliotheek en, voor een nog langer leven, in de luisterhoek. Spreek de tekst in, laat een belletje het einde van elke bladzijde aankondigen. Met een koptelefoon beluisteren de kinderen jouw ingesproken tekst terwijl ze het boek doorbladeren. In de loop van het eerste leerjaar lukt het ze wellicht steeds beter om alsmear meer woorden te herkennen.

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

BIBLIOGRAFIE

Boeken

De Sprookjesverteller / Thé Tjong-Khing. Gottmer, 2007

De puike postbode / Janet Ahlberg, Allan Ahlberg en Ernst van Altena (vert.). Gottmer, 2007

Website

www.jeugdboekenweek.be/Archief/suggesties/suggesties2010.pdf (pagina 42 en verder)

LESTIP

3

Huisbeestenboek

Loes Riphagen

De Fontein, 2009

OVER HET BOEK

Zodra hun baasjes de deur uit zijn, grijpen de dieren in dit woordeloze prentenboek hun kans. Ze maken er een enorme beestenboek van. Wanneer de baasjes thuishkomen lijkt het alsof de rust is weergekeerd. Maar kleine details – de ene opvallend, de andere heel subtiel – verklappen dat er een en ander in de kamer is gebeurd.

Dit boek nodigt uit tot zoeken, kijken en ontdekken. Telkens opnieuw, telkens meer! Verder kan je eersteklassers op een aantrekkelijke manier trainen om verbanden te leggen tussen opeenvolgende gebeurtenissen, een basisvaardigheid die ze nodig hebben voor het begrijpen van verhalen.

AAN DE SLAG

Aanzet

Vraag de kinderen welke dieren er bij hen in en rond het huis leven. Noteer de namen op het bord. Laat hen breed zoeken: naast poezen, hamsters en kippen, komen ook spinnen en huisstofmijt aan het bord. Elk dier beschrijven ze zo uitgebreid mogelijk, want nadien tekent elk kind een van de dieren. De tekeningen moeten niet levensecht zijn – in het boek zijn ze dat ook niet – maar uit de beschrijvingen moeten de kinderen voldoende info halen om het dier herkenbaar te kunnen weergeven.

Gebruik tekenbladen van dezelfde grootte. Tekeningen die klaar zijn hang je aan een wand. Maak bij elk dier een naamkaartje, zodat de wand lijkt op een nieuwewoordenwand uit de leesmethode. Laat de lijst een tijdje groeien voor je het boek in de klas brengt. Nadien kan je de bladen bundelen tot een beeldwoordenboek over dieren.

Hou tussendoor een gesprek waarin je voldoende aandacht schenkt aan de minder voor de hand liggende dieren:

- Welke dieren heb je bewust gekozen of gekregen?
- Welke dieren leven ongevraagd in en om je huis?
- Welke dieren zie je dagelijks?
- Welke dieren zie je nauwelijks?
- Wanneer noem je een dier een huisdier?
- Zijn er dieren die een geheim leven leiden?

Nederlands – 2 Spreken – 2.6

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.6

Verwerkingsactiviteiten

Breng het boek bij de kinderen. Scans van de prenten projecteren is ideaal als je het boek klassikaal bespreekt. Kan dat niet, integreer de verkenning van dit boek dan in je hoekenwerk.

Bekijk de cover van het boek:

- Wat zie je?
- Welke titel heeft het boek?
- Wie heeft het geschreven?
- Wie zorgde voor de illustratie?
- Welke dieren zie je op de cover?
- Wat valt je op als je de dieren op de cover met de titel *Huisbeestenboek* vergelijkt? (*Een beer, olifant en varken zijn geen huisdieren*).
- Welke dieren komen ook op de tekeningen op de klaswand voor?
- Wat voor soort boek is dit volgens jou?
- Denk je dat wat er in dit boek staat echt kan gebeuren?
- Hoe noem je een verhaal dat niet echt kan gebeuren?
- Zou je dit boek zelf kiezen lenen of kopen? (Laat de kinderen hun antwoord motiveren, koppel er geen oordeel aan).

Op de schutbladen vooraan worden de verschillende dieren met een eigenaam voorgesteld – de diersoort wordt niet vermeld. Weten ze welke dieren het zijn? Wellicht is dat enkel voor het viertal Mo, Ot, Mi en Ep en het drietal Pieter Jaap, Boudewijn en Olivier moeilijk. Vertrek bij Pieter Jaap, Boudewijn en Olivier, stel later soortgelijke vragen over Mo, Ot, Mi en Ep:

- Hoeveel pootjes hebben deze diertjes?
- Hoe ziet hun onderlijf eruit?
- Hoe zou hun rug eruit kunnen zien?
- Zijn ze groot of klein in vergelijking met de andere dieren?
- Ken je een diertje dat op hen lijkt?

Verwacht niet dat de kinderen de dieren meteen juist benoemen. Het is belangrijk dat je hen vragen aanreikt die uitnodigen om bewust na te denken over iets nieuws. Naarmate je het boek samen verder doorbladert, wordt wellicht duidelijker om welke soort dieren het gaat. Kopieer de tien verschillende dieren op de schutbladen vooraan. Hang ze goed zichtbaar op, ze vormen een houvast tijdens het bekijken van de rest van het boek.

Laat hen eerst de inleidende zin in de benedenhoek lezen op het rechterschutblad. Die verklapt waarover het boek gaat:

- Heb je een idee van wat er in dit boek kan gebeuren?
- Wie wilde dit boek niet lenen of kopen, maar denkt daar nu anders over? Waarom?

Bekijk daarna samen de rest van het boek. Doorblader het boek zelf op voorhand: je neemt vast ook telkens nieuwe details waar. Vestig de aandacht van de kinderen op de details, nodig hen uit om verbanden te leggen.

Sla de eerste dubbele pagina open:

- Waar speelt het verhaal zich af?
- Ziet jouw woonkamer er thuis ook zo uit?
- Wat vind je vreemd, mooi, grappig, speciaal?
- Vind je alle tien dieren die ophangen terug?
- Wat doen ze?

- Gebeurt er iets bijzonders?
- Hoe zou het komen dat er nog niets bijzonders gebeurt?

Het is belangrijk dat de kinderen begrijpen dat de eerste dubbele pagina een totaalbeeld geeft: je ziet wie er meespeelt in het verhaal en waar het zich afspeelt. Grijp telkens terug naar de gekopieerde dieren die je opgehangen hebt en laat hen verwoorden wat die dieren doen op elke pagina. Zo begrijpen ze stap voor stap en pagina per pagina de handelingen van de dieren (en de gevolgen daarvan) beter. Stel bijkomende vragen als:

- Zijn de beer, het varken en de olifant nu plots 'huisdieren' geworden?
- Zie je nu beter wat voor diertjes Mo, Ot, Mi, Ep, Pieter Jaap, Boudewijn en Olivier zijn?

Bij de laatste dubbele pagina vestig je de aandacht op details die nog niet aan bod kwamen, bijvoorbeeld:

- Waar komen de rode stippen op de trap vandaan?
- Hoe komt het dat er een hoekje uit de stoel ontbreekt?

Wellicht moeten de kinderen terugbladeren om de antwoorden te vinden. Ook als volwassen lezer herlees je vaak passages om een fragment verderop in het verhaal goed te begrijpen. Die leesstrategie hebben jonge lezers nog niet onder de knie, maar je kan hen die met dit boek perfect aanleren. Herlees (of beter: herbekijk) de pagina's daarom een paar keer gericht samen, terwijl je met de kinderen naar de oplossingen zoekt. Lukt dat goed, stel dan de vragen die je vindt op de schutbladen achteraan, en laat de kinderen de antwoorden zelfstandig zoeken.

Na het lezen kom je terug op het eerste gesprek.

- Doen jouw huisdieren wel eens iets in het geheim als er niemand thuis is?
- Doe jij zelf soms iets stiekems als je alleen thuis bent?
- Welk personage vond je zelf het leukst? Waarom?
- Weet je nu of wat in dit boek gebeurde ook in het echt kan gebeuren?
- Tot welke soort van boeken behoort dit boek? Waar vind je het terug in de bibliotheek?
- Heb je dit boek nu 'gelezen'? Waarom (niet)?

Sommige kinderen vinden dat prenten kijken niet echt lezen is. Wijs hen erop dat er zich toch een verhaal heeft afgespeeld in het boek. Laat hen het verhaal mondeling navertellen.

Nederlands – 2 Spreken – 2.6

En verder

— *Eigen huisbeestenboek*

Stel voor om zelf een verhaal als *Huisbeestenboek* te maken. De kinderen bedenken een plek en één of meerdere personages. Ze kunnen zich laten inspireren door het gesprek over de dingen die ze zelf of hun huisdieren stiekem deden als er niemand thuis was. Het decor voor hun verhaal tekenen ze één keer. Die kopieer je drie keer. De kinderen nummeren het origineel en de drie kopieën van 1 tot 4 en laten hun personages daarin iets beleven. Verwijs nogmaals naar het achtergronddecor in het boek: dat bleef globaal hetzelfde doorheen het boek, er veranderden alleen kleine details. Op het origineel stellen ze het tafereel in zijn geheel voor. Twee kopieën geven weer wat er gebeurt: wie de personages zijn en welke details ze veranderen. Op de derde kopie zie je het resultaat. Wie woorden of korte zinnen wil gebruiken mag dat, enkel tekenen mag ook.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.6

— *Langer leesleven*

Integreer het boek in het dagelijkse leesleven van de klas. Dat kan op verschillende manieren:

- Laat kinderen het boek vrijblijvend inkijken tijdens vrij lezen. Wat nog niet ontdekt werd, kunnen de kinderen nu ze vertrouwd zijn met het opzet, rustig alleen of per twee verder verkennen.
- Integreer het boek in hoeken- of contractwerk. De vragen op de laatste pagina bieden een goed vertrekpunt. Kopieer de vragen en bijbehorende illustratie op kleine kaarten. De kinderen kiezen een kaart met een vraag en gaan bladerend en kijkend op zoek naar het antwoord. Afhankelijk van hun mogelijkheden geven ze het antwoord mondeling of schriftelijk.
- Omdat boeken na schooltijd meestal toch onbruikbaar in de klas staan, kan je ze ook laten meenemen naar huis. Ontwerp samen een contractje waarin jij je verbindt tot het uitlenen van een boek en de kinderen zich verbinden tot het zorg dragen voor dit boek. Wat ‘zorg dragen’ inhoudt, laat je hen zoveel mogelijk zelf bepalen. Zo voelen ze zich nog meer aangesproken om respectvol met het boek om te springen. Thuis vragen ze een broer, een zus, een (groot)ouder, een babysit... om samen met hen in het boek te kijken. Ze kiezen een vraag uit die hun ‘meelezer’ moet beantwoorden. De kinderen kunnen als ‘expert’ controleren of het antwoord juist is. Zo betrek je het thuisfront ook bij de Jeugdboekenweek.

Nederlands – 3 Lezen – 3.4

Sociale vaardigheden – 1 Relatiewijzen – 1.3

— *Slaapbeestenboel*

Breng de kinderen ook in contact met het eerder verschenen *Slaapkamernachtdieren* van dezelfde auteur. In dit boek geeft Riphagen met een grenzeloze fantasie weer welke nachtdiertjes in de donkere hoeken van een slaapkamer op de loer liggen.

BIBLIOGRAFIE

Slaapkamernachtdieren / Loes Riphagen. De Fontein, 2008

LESTIP

4

Klop klop klaar... ben je daar?

Riet Wille en Noëlle Smit (ill.)

Lannoo, 2009

OVER HET BOEK

Dries en Lies, broer en zus, spelen verstoppertje. Hun spel vormt de rode draad doorheen dit boek. Over de pagina's heen zie je hoe Dries Lies zoekt in de verschillende kamers van het huis. De poes volgt hem op de voet, al zie je soms maar een stukje van haar staart. De pagina's zijn kleurrijk, de kamers worden met veel oog voor detail afgebeeld. Eenvoudig geschreven gedichtjes sluiten aan bij wat in de kamer te zien is, of ze verwijzen naar bekende spelletje en aftelrijmpjes. Dit boek brengt jonge lezers in contact met eenvoudige, speelse poëzie.

AAN DE SLAG

Aanzet

Vertrek van de beginzin van één van de gedichten in dit boek: 'Een geheim is iets weten wat bijna niemand anders weet':

- Is dat zo?
- Als je een geheim verteld hebt, is het dan geen geheim meer?
- Is het moeilijk om een geheim te bewaren?
- Blijft een geheim van iemand anders een geheim als jij het niet verder vertelt?
- Is het altijd fijn om een geheim te hebben?

Bewaak dit gesprek goed. Nodig kinderen niet uit om moeilijke geheimen prijs te geven. Laat wel merken dat je weet dat moeilijke of vervelende geheimen kunnen bestaan. Geef aan wat ze kunnen doen als ze met een lastig geheim zitten: een volwassen vertrouwenspersoon inschakelen of de Kindertelefoon bellen (102) of naar hun website surfen (www.kjt.org).

Nederlands – 2 Spreken – 2.6

Verwerkingsactiviteiten

— *Poëzie herkennen*

Lees het gedicht uit de aanzetopdracht voor (met beginzin: 'Een geheim is iets weten wat bijna niemand anders weet'). Vraag welk geheim de jongen uit het gedicht heeft. Laat hen vergelijken met eigen ervaringen. Toon het gedicht daarna in zijn oorspronkelijke vormgeving en vraag wat voor soort tekst het is (een verhaal, een weettekstje, een strip...). Vestig even de aandacht op de poëtische kenmerken van het gedicht. Eersteklassers moeten die kenmerken nog niet in elk gedicht kunnen terugvinden of benoemen. Maar wie regelmatig op de kenmerken van gedichten gewezen wordt, zal poëzie later makkelijker herkennen, en ook leren waarderen.

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.2

Laat de kinderen het volledige gedicht nu een aantal keer voor zichzelf hardop lezen. Zo raken ze vertrouwd met het ritme en de melodie. Is de tekst te moeilijk, oefen je eerst klassikaal. Vraag daarna om het gedicht zo geheimzinnig mogelijk voor te lezen.

Lezend zullen ze vaststellen dat het gedicht rijmt. Schrijf het gedicht op bord en laat ze de rijmwoorden in eenzelfde kleur onderstrepen. Eenzelfde klank wordt niet altijd op eenzelfde manier gespeld (bijvoorbeeld: ‘spet’ en ‘bed’). Stel vragen:

- Wie kent er nog woorden waarvan de eindletters hetzelfde klinken, terwijl ze anders worden geschreven?
- Wie kent er woorden die op het einde én hetzelfde geschreven worden én hetzelfde klinken?

De auteur gebruikt niet alleen eindrijm, maar ook klinkerrijm: bijv. ‘donder rolt’, ‘bliksem flitst’. Maak de kinderen daarop attent door hen die klinkers eenzelfde kleur te laten geven.

- Wie vindt nog meer woorden die dezelfde letter als buik hebben?

— *Rijmspelletjes*

Geef zoveel mogelijk rijmvormen aandacht door rijmspelletjes te spelen als tussendoortje:

- Laat veel rijmraadsels en versjes horen. Schrijf ze daarna op en laat de kinderen de rijmwoorden dezelfde kleur geven.
- Maak woordkettingen van rijmwoorden. In een kring vullen de kinderen elkaar aan met woorden die eenzelfde beginklank hebben, woorden die eenzelfde buik hebben of woorden die eenzelfde eindklank hebben. Woordkettingen kunnen ook schriftelijk. Hang een lijstje op in de klas. Laat het een poosje hangen. Wanneer ze een woord weten, vullen de kinderen het aan. Ze mogen daarvoor ook het thuisfront inschakelen.
- Noem zelf twee woorden, de kinderen geven aan of de woorden al dan niet rijmen. Nadien neemt een kind jouw rol over.
- Bij een versje laat je de laatste rijmende woorden weg. De kinderen vullen ze aan. De woorden moeten niet alleen rijmen, maar ook qua betekenis passen.
- Ontwerp samen een rijmpjeswoordenboek. Op elke dubbele pagina staan twee rijmwoorden en bijbehorende tekeningen.
- Ontwerp samen een rijmdomino. Op elke dominosteen staan twee woorden of twee afbeeldingen van woorden die rijmen.

Deze en nog meer rijmspelletjes vind je terug in *Het huis lijkt wel een schip* (zie: bibliografie).
Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.5

— *Poëzie kijken*

In gedichten worden de verzen omgeven door veel witruimte. Ze worden ook op onverwachte plaatsen gesplitst. Daarmee wil de auteur een bepaald effect bereiken bij de lezer.

Doorblader het boek, vestig de aandacht op de vormgeving, zonder de versjes te lezen. Sta langer stil bij het volgende versje:

*Van
eten
en drinken
word ik groot.
Mijn haar en nagels
worden niet groot, maar lang.
Pas op voor de schaar...
dan zijn we samen bang.*

Situeer het gedicht tot slot in het boek (nl. de badkamerscène). Dat is de aanleiding om het volledige boek te verkennen.

— ***Boek verkennen***

Laat kinderen de titel van het boek lezen en het rijm in de titel ontdekken. Lees daarna de tekst op de achterflap voor:

- Wat denk je in dit boek te vinden?
- Wat wil de auteur van de lezer?

Wie de zoektocht van Dries klassikaal wil doorlopen, kan de tips bij *Huisbeestenboel* gebruiken. In de lessuggesties bij *Goudlokje en de drie beren* staan alternatieven om een boek in kleine groepjes te doorlopen. Gebruik die om dit boek te introduceren. Daarna kunnen kinderen het onder de vorm van vrij lezen verder verkennen.

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.5

— ***Overal poëzie***

In de versjes verwijst de auteur vaak naar voorwerpen die lezers op de tekeningen kunnen terugvinden. Laat de kinderen rijmwoorden zoeken in de tekeningen, een opdracht die je op de achterflaptekst terugvindt.

Daarna laat je kinderen rondkijken in de klas. Ze noteren de naam van een voorwerp dat ze zien. Help met de correcte spelling van moeilijkere woorden. Deel de blaadjes met rijmwoorden willekeurig uit. Elk kind zoekt nu een rijmwoord bij het voorwerp op hun kaartje waarmee ze de andere kinderen naar hun voorwerp laten zoeken. Om beurten vullen ze hun rijmwoord aan op de zin 'Ik zie, ik zie wat jij niet ziet en het rijmt op...?'.
De rijmwoorden kunnen ook de aanzet zijn voor een zelfgeschreven versje. De kinderen kiezen één voorwerp en zoeken zoveel mogelijk woorden die iets zeggen over het voorwerp. In een andere kleur noteren ze zoveel mogelijk woorden die rijmen op hun voorwerp. Twee van die 'gewone' en één rijmwoord verwerken ze in een miniversje, bijvoorbeeld: 'Een klein wit papiertje / daarop teken ik een diertje' of 'De luide, harde bel / rinkelde ze maar snel'.

Nederlands – 4 Schrijven – 4.8

— ***Een raam is net een schilderij***

In één van de versjes bij de prent van de woonkamer vergelijkt de auteur het raam met een schilderij. Lees het versje, sta stil bij de poëziekenmerken en nodig de kinderen uit om van op een afstand uit één van de ramen van de klas te kijken.

- Wat zie je?
- Wat verandert er? Wat blijft hetzelfde?

Verwijs naar het versje: daarin is de grond bruin, de heg groen en de weg grijs en loopt een vriendje voorbij.

Laat hen 'hun' klasraam, en wat er daarachter te zien is, schilderen. Daarna vullen ze hun schilderij aan met figuren uit tijdschriften. Inspireer met volgende vragen:

- Wie of wat komt wel eens voorbij als jij uit het raam kijkt?
- Wie of wat zou jij wel eens voorbij jouw raam willen zien komen?

Verwijs ook naar de cover van het boek: de kleuren van het jurk van het meisje lopen er over in het behang, alsof het meisje in het behang opgaat. Nodig hen uit om te experimenteren met kleuren die opgaan in de achtergrond, en met kleuren die contrasteren. Hang de resultaten – anoniem – op:

de kinderen mogen niet weten wie welke tekening maakte. Bij elke tekening bedenken ze één vraag voor de ontwerper. Die vragen stellen ze aan elkaar in een aansluitend gesprek. Als handig hulpmiddeltje kan je voor elk kind een raam in karton maken, bijvoorbeeld een ‘echt’ raam met een kruisvorm in het midden. Met dit ‘kijkraam’ ga je met de klas naar buiten. De kinderen zoeken, kijkend door het raam, iets dat ze willen tekenen.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.6

Nederlands – 2 Spreken – 2.1

En verder

— *Meer Wille*

Riet Wille heeft wel meer werk voor eerste lezers op haar naam staan. Een bibliotheek is de uitgelezen plek om naar haar aanbod op zoek te gaan. Bespreek je initiatief tijdig met de bibmedewerkers zodat ze ervoor kunnen zorgen dat er zoveel mogelijk boeken van deze auteur aanwezig zijn. Verken samen de bibliotheek. Maak de kinderen vertrouwd met het boekenaanbod en laat ze kennismaken met boeken die speciaal voor eerste lezers werden geschreven, waaronder ook een aantal van Riet Wille.

Wereldoriëntatie – 7 Brongebruik

— *Zingen*

Dit boek bevat een heel aantal gekende kinderliedjes en spelletjes. Zing en speel ze samen. Stuur ze met een opdracht naar huis. Voor een familielid zingen ze één van de liedjes of dragen ze één van de versjes voor. In ruil daarvoor vragen ze de persoon in kwestie een liedje en versje dat hij of zij als zesjarige leerde, netjes op een A4-vel te noteren. Anderstalige versjes en liedjes uit een andere cultuur vormen uiteraard een meerwaarde. Elk kind illustreert het nieuwe versje of liedje, brengt het mee naar de klas en stelt het eventueel aan de rest van de klas voor. De A4-vellen verzamel je in een mooie map.

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

BIBLIOGRAFIE

Dit huis lijkt wel een schip, handleiding voor poëzie op de basisschool / Jacques Vos. HB Uitgevers, 2002
Leesbeesten en boekenfeesten: hoe werken met kinder- en jeugdboeken / Jan van Coillie. Davidsfonds/ Infodok, 2007

LESTIP

5

Lekker zelf lezen met Jacques Vriens

Jacques Vriens, Els van Egeraat (ill.), Marja Meijer (ill.), Annet Schaap (ill.), Juliette de Wit (ill.) en Alex de Wolf (ill.)

Van Holkema & Warendorf, 2008

OVER HET BOEK

Zes verhalen, van AVI-M3 tot AVI-E4, werden in deze bundel samengebracht. Over 's nachts in het geniep op zoek gaan naar je verdwenen kat of 's morgens stiekem gaan spelen beneden terwijl je ouders nog slapen. Of over in het geheim een konijn in huis halen.

De verhalen stijgen in moeilijkheidsgraad en richten zich dus tot kinderen die het lezen net onder de knie hebben en door oefening de leestechiek steeds beter gaan beheersen. De verhalen die zich afspelen in de leefwereld van het jonge kind zijn bijzonder uitnodigend voor beginnende zelfstandige lezers. De herkenbare belevenissen stimuleren het inlevingsvermogen en het leesbegrip, en de kleurrijke illustraties verrijken en verduidelijken de tekst. Jacques Vriens' vlotte schrijfstijl maakt van *Lekker zelf lezen* ook een aantrekkelijk voorleesboek.

AAN DE SLAG

Aanzet

Lees volgend gedicht van Ted van Lieshout voor:

*Als ik nou een hondje mag, dan zal ik nooit meer zeuren.
Dan eet ik steeds mijn bordje leeg en ga op tijd naar bed.
Maar als ik nou géén hondje krijg, dan zal d'r wat gebeuren!
Dan gooi ik limonade op het pas geboend parket.
Dan prop ik zeven rollen in het gat van het toilet.
Dan zul je het betreuren,
ga 'k het gordijn afscheuren;
dan rook ik deze avond nog mijn eerste sigaret!*

*Een hondje met een lieve snuit?
Je krijgt geen hond en daarmee uit!*

*Als ik nou een poesje mag, dan zal ik nooit meer zeuren.
Dan jok ik niet en loop niet weg en blijf uit het café.
Maar als ik nou géén poesje krijg, dan zal d'r wat gebeuren!
Dan spuug ik in de yoghurt en dan hoest ik in de thee.
Dan kom ik alle trappen afgegleden met een slee.
Dan ga 'k de muur besmeuren
en het behang inkleuren;
dan neem ik snoepjes aan en ga met kinderlokken mee!*

Een poesje met een lieve snuit?
Je krijgt geen poes en daarmee uit!

*Als ik nou een Nijlpaard mag, dan zal ik nooit meer zeuren.
Dan was ik me haast elke dag en doe mijn wanten aan.
Maar als ik nou géén Nijlpaard krijg, dan zal d'r wat gebeuren!
Dan ga ik ouwe opa's met een klerenhanger slaan.
Dan laat ik al het warme water lopen uit de kraan.
Dan smijt ik met de deuren
en ga je broek verscheuren.
Dan laat ik jou nooit meer me met een spelletje verslaan!*

Een nijlpaard met een lieve snoet?
Natuurlijk lieverd dat is goed.

UIT: *Hou van mij* / TED VAN LIESHOUT, LEOPOLD 2009

Sta even stil bij het gedicht:

- Wat dacht je tijdens of na het luisteren?
- Welke zinnen of gedachten vond je mooi, grappig, ...?
- Kan wat je hoorde echt gebeuren?
- Wat is je opgevallen aan deze tekst?

Bespreek aansluitend, op een eenvoudige manier, de kenmerken van poëzie: de tekst rijmt en leest ritmisch, bijna als een liedje; er zit herhaling in; ... Ga ook na in welke mate de klas de humor in het gedicht herkent.

Nodig de kinderen uit om in stilte na te denken over het dier dat zij heel erg graag zouden hebben. Ze mogen erop los fantaseren, maar niemand verklapt zijn geheime dier. In plaats daarvan tekenen ze het met wit waskrijt op een wit blad zodat het lijkt alsof wat er op het blad staat geheim is. Wil je de geheime sfeer nog meer accentueren dan laat je de kinderen werken op een geheime plek waar niemand ze kan zien. Hang de onherkenbare tekeningen op. Later kom je nog op de getekende geheime dieren terug.

Nederlands – 6 Taalbeschouwing – 6.3

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.6

Verwerkingsactiviteiten

— *Een geheim konijn*

De tekst van *Een geheim konijn* (p. 75) lijkt eenvoudig. Toch blijft het aan te raden hem zelf voor te lezen. In het stadium waarin eerste lezers zich bevinden tijdens de Jeugdboekenweek, gaat alle energie naar het juist verklanken. Daardoor dreigt het zelfstandig stilstaan bij de betekenis van de tekst naar de achtergrond te verdwijnen.

Klassikaal aandacht schenken aan tekstbegrip hoeft niet saai te zijn. Begrijpen wat er tussen de regels geschreven staat, is voor vele kinderen een aangename ervaring. Lees daarom niet te snel, met aandacht voor intonatie. Sta geregeld stil bij fragmenten die meer verdieping vragen, alsof je je bij die passages afvraagt wat er geschreven staat. Bijvoorbeeld:

- ‘Het konijn tilt zijn kop op. En kijkt naar Joep. Hij wil naar mij, denkt Joep.’
Is dat werkelijk zo, denk je?
- ‘Het konijn blijft zitten. ‘Nu weet ik het zeker,’ zegt Joep. ‘Hij wil gezellig bij mij zijn.’ Denk jij dat ook?’
- Kas zegt dat hij het konijn kent uit een voorleesboek. Is dat zo?
- ‘Elke dag maken ze het hok schoon. Soms vergeten ze het. Soms een beetje vaak.’
Wat wil dat zeggen: ‘een beetje vaak’?

Nadat de kinderen kennismaakten met het verhaal, pols je naar hun reacties:

- Kan dit verhaal echt gebeuren? Waarom (niet)?
- Zou je dat zelf ook doen of durven? Waarom (niet)?
- Vind je het een goed idee van mama om Kees Konijn op zolder te laten wonen?

Nederlands – 3 Lezen – 3.5

— *Geheim onthuld*

Elk kind neemt, willekeurig, één van de tekeningen met geheime dieren die ze eerder maakten. Met ecoline overschilderen ze het met wit waskrijt getekende dier dat op die manier tevoorschijn komt. Ze bedenken een (eigen)naam voor het dier en schrijven de naam op de tekening. Daarna hang je de tekeningen weer op. De kinderen bekijken nu hun eigen tekening. Ze vertellen of de naam die een klasgenootje bij hun dier verzon overeenkomt met hun verwachtingen. Om ervoor te zorgen dat elk kind zijn tekening makkelijk terugvindt, kan je bij de eerste tekenbeurt vragen dat elk kind zijn naam klein vermeldt op de ommezijde van de tekening.

Nederlands – 4 Schrijven – 4.8

En verder

— *Meer (voor)lezen*

Jacques Vriens verstaat de kunst om kinderen serieus te nemen. Wie tussen de regels leest, ziet dat de verhalen vaak getuigen van een groot respect voor anderen. Dat maakt ze stuk voor stuk de moeite waard om voor te lezen. Voorlezend breng je de inhoud van het verhaal tot leven. Kinderen kunnen zich voorstellen wat er gebeurt, en de praktijk toont aan dat wat eens werd voorgelezen, daarna des te meer gegeerd is om zelf te lezen. De verhalen bieden ook een basis voor kringgesprekken waarin de kinderen de belevenissen, gevoelens en uitspraken van de personages leren koppelen aan hun eigen belevingswereld.

Enkele richtvragen en mogelijke aandachtspunten bij de andere verhalen vind je hieronder.

➤ *Poes is weg (p. 5-26)*

- Daan gaat zelf op zoek naar Ties. Zou jij dat durven?
- De vader in het verhaal zegt: ‘Ik ben dom. Ik denk dat jij klein bent. Maar je bent al groot. Jij zoekt al zelf’ (p. 22-23). Vind jij jezelf soms ook groot, al denken volwassenen dat je nog klein bent?
- Heeft iemand jou ook al eens gezegd dat je al groot bent? Wanneer?
- Kan wat er in het verhaal gebeurt in het echt gebeuren? Waarom (niet)?
- Welke delen uit het verhaal zou je zelf graag meemaken? Welke niet?

➤➤ **Zondagmorgen (p. 27-46)**

- Wie heeft ook een jonger broertje of zusje?
- Herken je wat Kleine Jan doet?
- Eerst is papa boos op Katja en Kleine Jan. Vind je dat juist?
- Daarna zegt papa dat het hem spijt. Wat spijt hem precies? Vind je het goed dat papa spijt heeft?
- Kan wat er in het verhaal gebeurt in het echt gebeuren? Waarom (niet)?
- Welke delen uit het verhaal zou je zelf graag meemaken? Welke niet?

➤➤ **Tinus-in-de-war (p. 47-74)**

Voor volwassenen met meer levenservaring is dit een gevoelig verhaal over een licht dementerende opa. De grootvader in dit verhaal vergeet immers veel, denkt vaak dat hij nog jong is en wordt soms erg boos. Zijn hoofd lijkt wel in de war. Veel van die wisselende stemmingen én de reacties van de buitenwereld kunnen eersteklassers herkennen, ook al is de dieperliggende thematiek voor hen nog moeilijk te vatten.

Benadruk bij het voorlezen vooral de positieve passages waarmee de auteur duidelijk maakt hoeveel Anke en oma om opa én om poes Tinus (die eveneens een beetje in de war raakt) geven. Benader vanuit die positieve houding ook de kinderen die over gelijkaardige situaties vertellen.

➤➤ **Geen schoenen voor Bram (p. 89-108)**

Voor het lezen vraag je:

- Kijk eens naar je eigen schoenen, herinner je je nog wanneer je die kocht?
- Vond je het fijn om schoenen te kopen?
- Mocht je ze zelf kiezen?

Na het lezen vraag je:

- Kan wat er in het verhaal gebeurt in het echt gebeuren? Waarom (niet)?
- Welke delen uit het verhaal zou je zelf graag meemaken? Welke niet?

➤➤ **Zaterdagmorgen (pag. 109 – 142)**

Voor het lezen vraag je:

- Wie doet er wel eens samen met papa of mama boodschappen in een warenhuis?
- Wat is daar (niet) prettig aan?

Na het lezen vraag je:

- Kan wat er in het verhaal gebeurt in het echt gebeuren? Waarom (niet)?
- Welke delen uit het verhaal zou je zelf graag meemaken? Welke niet?

Nederlands – 2 Spreken – 2.6

BIBLIOGRAFIE

Hou van mij / Ted van Lieshout. Leopold, 2009

LESTIP

6

Meer verhalen van de sprookjesverteller

Thé Tjong-Khing

Gottmer, 2009

OVER HET BOEK

Het taalgebruik van oude sprookjes is vaak te moeilijk voor jonge kinderen, zo stelde Thé Tjong-Khing vast. Om die prachtige verhalen voor zijn kleinkinderen toegankelijk te maken, herschreef hij in *De sprookjesverteller* elf van de bekendste sprookjes. *Meer verhalen van de sprookjesverteller* is daar het vervolg op.

Auteur en illustrator Thé Tjong-Khing maakte van deze voorleesbundel een aantrekkelijk geheel van woord en beeld. In eenvoudige taal spreekt hij de jonge luisteraar als het ware toe, de humoristische en toegankelijke aquareltekeningen versterken de tekst. Dit boek blaast al dan niet gekende sprookjes zoals *Repelsteeltje*, *De gelaarsde kat*, *Blauwbaard*, *De rattenvanger van Hamelen*... nieuw leven in.

AAN DE SLAG

Aanzet

— *Wat zie ik, wat denk ik?*

Toon de kinderen de cover van het boek, de titel dek je af. In kleine groepjes verwoorden ze wat ze zien en waaraan ze denken. In de grote groep worden de verschillende antwoorden vergeleken. Benadruk in dit gesprek de wijze waarop ze ‘aan het denken gaan’: hoe ze beelden koppelen aan wat ze al weten over een onderwerp, en hoe ze hun gedachten vergelijken met wat er nog meer op het beeld te zien is.

- Wie of wat staat er in het midden?
- Is het een mens of een dier, een hij of een zij?
- Wat doet ze?
- Ken je dit personage ergens van?
- Wat zie je nog meer op de tekening?
- Wat hebben de personages met elkaar te maken?
- Waar doet dat beeld je aan denken?

Kinderen die vertrouwd zijn met sprookjes, verwijzen wellicht snel naar *De wolf en de zeven geitjes*. Laat ze uitgebreid verwoorden waarom ze dat verband leggen. Toon aansluitend de illustratie op de achterflap: de staande klok bevestigt de link met het sprookje van *De wolf en de zeven geitjes*.

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.2

— *Boek verkennen*

Laat de kinderen na het bekijken van de volledige omslag van het boek verwoorden wat ze nu meer zien en weten. Wijs hen op het verband tussen de illustraties, hun veronderstellingen en de titel *Meer verhalen van de sprookjesverteller*. Lees de achterflaptekst voor, vraag wie al van Thé Tjong-Khing heeft gehoord. In de klas voorzie je een plek waar je meer boeken van deze auteur en illustrator uitstalt.

Bekijk samen de inhoudstafel van het boek. Je gaat nog niet dieper in op de titels. Laat de kinderen verwoorden wat de bedoeling van een inhoudstafel is. Verdeel de klas daarna in elf groepjes. Je geeft elk groepje een kopie met daarop een of meerdere illustraties van een sprookje uit het boek. Hang ook een kopie van de inhoudstafel aan bord. In hun groepje praten de kinderen over wat ze zien op de illustratie en welk sprookje bij hun prent past. Als ze samen een besluit hebben genomen, hangen ze hun prent naast de bijbehorende titel uit de inhoudstafel. Met de klassieke sprookjes lukt dat wellicht sneller dan met de onbekendere. Richtvragen voor een nabespreking achteraf zijn bijvoorbeeld:

- Wist je bij welk sprookje je tekening hoorde, nog voor je de titels uit de inhoudstafel zag?
- Welke details op de tekeningen zorgden ervoor dat je wist over welk sprookje het ging?
- Welke sprookjes herkende je? Van welke sprookjes had je nog nooit gehoord?
- Herinner je je nog waar je sommige van deze sprookjes hebt gehoord? Wie las ze voor?

Nederlands – 5 Strategieën

Leren leren – 3

Verwerkingsactiviteiten

Voorlezen

Spreek af dat je alle sprookjes uit het boek zal voorlezen tijdens de Jeugdboekenweek. De volgorde waarin de sprookjes worden voorgelezen, het voorleestijdstip en – omslachtiger, maar ook spannender voor zes- en zevenjarigen – de voorleeslocatie, laat je aan het toeval over.

Voorzie drie doosjes. In het eerste doosje komen alle mogelijke tijdstippen waarop de kinderen willen voorgelezen worden (bijvoorbeeld: 's ochtends bij het begin van de dag, voor of na de speeltijd, op het eind van de dag,...); in het tweede doosje komen alle titels uit *Meer verhalen van de sprookjesverteller*; in het derde doosje komen de voorstellen met mogelijke voorleeslocaties. Elke dag van de Jeugdboekenweek trekt een kind 's ochtends een blaadje uit elk van de doosjes om zo de 'randvoorwaarden' van het voorleesmoment van die dag te bepalen.

Muzische vorming – 3 Drama – 3.1

Geheim

Is een sprookje minder bekend, stop dan met voorlezen op cruciale momenten en vraag de kinderen een mogelijk vervolg te bedenken.

Omdat het Jeugdboekenweek-thema 'Geheim' is, kan je vooral stilstaan bij de momenten waarop in de sprookjes een geheim onthuld of misbruikt wordt. Die momenten betekenen meestal dat het leven van de personages een andere wending krijgt. Laat de kinderen de verschillende geheimen verwoorden:

- Repelsteeltje wil zijn naam geheim houden.
- De molenaar uit *Repelsteeltje* heeft erg opgeschept tegen de hebberige koning, waardoor zijn dochtertje als straf gevangen genomen wordt.
- De molenaarsdochter uit hetzelfde *Repelsteeltje* wil zich laten helpen door Repelsteeltje, maar durft niemand verklappen welke zware belofte ze hem maakte.
- In *Blauwbaard* verbergt een kamer een groot geheim, maar ook het meisje dat het verbod heeft gekregen het kamertje binnen te gaan, heeft een geheim. Alleen zij weet van de afspraak die ze met haar broers maakte.

- De prinses uit *De gelaarsde kat* heeft nooit kunnen begrijpen waarom haar man die kat zo verwende. Dat weten alleen hij en de kat.

Geef de kinderen meteen ook mee dat zij als lezer of luisteraar natuurlijk ook op de hoogte zijn van de geheimen die de verschillende personages met zich meedragen.

Nederlands – 2 Spreken – 2.6

— *Moraal van het verhaal*

Thé Tjong-Khing besluit een aantal van zijn sprookjes met een wijze les. Zo rekent hij op het einde van *Tafeltje dek je, ezeltje strek je* af met de valse geit uit het verhaal. In *De visser en zijn vrouw* laat hij met één ‘tja’ merken wat hij van de vissersvrouw denkt. Het sprookje van *Blauwbaard* eindigt hij met de bedenking dat vooral de vader een flink pak slaag verdiende... Laat ook de kinderen na het beluisteren van elk sprookje hun mening over één of meer personages neerschrijven, help waar nodig. Hun briefjes prikken ze naast de titel van het betreffende sprookje op de inhoudstafel.

Nederlands – 4 Schrijven – 4.8

— *Kwartetspel*

Laat de kinderen na elke voorleessessie de inhoud van het sprookje navertellen. Dat doen ze aan de hand van de prenten. Zoek daarna samen de belangrijkste woorden uit het verhaal. Varieer! De eerste keer noteer jij bijvoorbeeld op het bord de woorden die de kinderen aangeven, bij een volgend verhaal laat je ze per twee zoeken voor je samen inventariseert, een andere keer laat je iedereen gelijktijdig een kernwoord op het bord schrijven.

Het is de bedoeling dat elk kind per verhaal vier woorden overhoudt, die ze gebruiken voor het samenstellen van een eigen kwartetspel. Instructies geef je zo:

- Verdeel een A4-vel in vier gelijke rechthoeken.
- Schrijf in elke rechthoek de titel van het sprookje.
- Schrijf in elke rechthoek, onder de titel, vier woorden.
- Geef telkens één van de vier woorden een kleur, dat is het kernwoord.
- Maak een herkenbare, passende illustratie bij het kernwoord (zoals de illustraties bij de eerste letter van de beginszin van elk sprookje uit het boek). Gebruik materiaal waarmee je gedetailleerd en kleurrijk kan werken.
- Geef de achterkant van je kaarten allemaal eenzelfde kleur. Verklap niets over het ‘geheime kernwoord’ op de voorkant van je kaart.

Plastificeer of lamineer de vier kaarten. Laat de kinderen minstens vier sprookjes tot kaarten verwerken. Zo bekomen ze zestien speelkaarten, voldoende om een kwartetspel te spelen. Het spel mag meer naar huis zodat het thuisfront betrokken wordt bij de Jeugdboekenweek.

Nederlands – 5 Strategieën

Muzische vorming – 1 Beeld – 1.6

En verder

— *Sprookjes doorgeven*

Thé Tjong-Khing herwerkte klassieke en onbekendere sprookjes om ze zo aantrekkelijk mogelijk aan zijn kleinkinderen te kunnen voorlezen. Vraag de kinderen of hun grootouders ook sprookjes voorlezen:

- Lezen opa of oma dezelfde sprookjes voor als uit dit boek?
- Durven opa of oma iets aan die sprookjes te veranderen, of leken hun sprookjes op die uit het boek?
- Welk sprookje zou jij willen bewaren om het later verder te kunnen vertellen?

Laat kinderen ervaren dat je verhalen die al eeuwenoud zijn, steeds opnieuw kan doorgeven. Dat kan je doen door verschillende uitgaven te tonen van de sprookjes die in *Meer verhalen van de sprookjesverteller* staan (zie bibliografie).

Laat afsluitend grootouders van de kinderen aan het woord. Nodig hen uit om hun lievelingssprookje voor te lezen of te vertellen. Heb je het geluk over grootouders te beschikken uit een andere etnische cultuur, die niet-westerse sprookjes kennen, maak daar dan dankbaar gebruik van.

Nederlands – 7 (Inter)culturele gerichtheid

— *Meer Thé*

Geef de kinderen de kans om een aantal van de boeken die door Thé Tjong-Khing werden geïllustreerd in te kijken en te lezen. Op de website www.thetjongkhing.nl staat een overzicht van zijn werk. Vooral de kijk- en zoekboeken, en alle delen uit de *Vos en Haas*-reeks zijn zeer geschikt voor deze leeftijdsgroep. Laat de kinderen naar de website surfen en titels noteren. Daarna laat je hen zelf op zoek gaan naar de boeken die hen het meest aantrekkelijk lijken.

ICT – 6

BIBLIOGRAFIE

Boeken

De bekendste sprookjes voor kleuters / Vivian den Hollander, Alex de Wolf (ill.). Van Holkema & Warendorf, 2010

De sprookjesverteller / Thé Tjong-Khing. Gottmer, 2007

Eerste gekke sprookjesboek / Tony Ross, Tim Gladdines (vert.). Zirkoon, 2010

En ze leefden nog lang en gelukkig: de mooiste sprookjes opnieuw verteld / Henri van Daele, Thé Tjong-King (ill.). Davidsfonds/Infodok, 2003

Mijn dierensprookjeskijkboek / Hilde Vandermeeren, Kristien Aertssen (ill.). Davidsfonds/Infodok, 2009

Roodkapje was een toffe meid: stoere sprookjes om te rappen / Marjet Huiberts, Wendy Panders (ill.). Gottmer, 2010 (+cd)

Sprookjesboek / Rotraut Susanne Berner, Sylvia Vanden Heede (vert.). Lannoo, 2008

Sprookjesboek van de Efteling / Anton Pieck (ill.). Ploegsma, 2009

Website

www.thetjongkhing.nl

Colofon

Jeugdboekenweek 2011

Thema: Geheim

Lestips

Redactie: Ingrid Antheunis, **Hedwige Buys**, Leen Van Hal, Machteld Horemans,
Stijn De Paepe, Liesbeth Peeters, Geert Robberecht, Marit Trioen en Veerle Verbruggen

Coördinatie en eindredactie: Stichting Lezen

Illustraties: Sebastiaan Van Doninck

Grafisch ontwerp: Kris Demey

ISBN 9789077178492

De lestips voor het eerste leerjaar werden geschreven door **Hedwige Buys**. Zij werkt als zorgcoördinator en boekenjuf in een lagere school, waar ze zoveel mogelijk het lezen wil stimuleren. Daarnaast werkt ze mee aan cursussen voor ouders en leerkrachten. Op die manier ziet ze wat er leeft in scholen die buiten haar dagelijkse werkdomen vallen en kan ze de theorie meteen aan de praktijk koppelen. Verder bespreekt ze kinderboeken in *Klapper-Pluizer*.

De Jeugdboekenweek 2011 vindt plaats van 19 maart tot 3 april 2011. De Jeugdboekenweek is een project van Stichting Lezen. Stichting Lezen wordt gesubsidieerd door de Vlaamse overheid en is het expertisecentrum voor leesbevordering. Het Focuspunt Jeugdliteratuur vormt een bijzondere opdracht binnen Stichting Lezen en staat voor de deskundigheidsbevordering inzake jeugdliteratuur.

www.stichtinglezen.be

www.jeugdboekenweek.be

v.u.: Majo de Saedeleer, Frankrijklei 130/4, 2000 Antwerpen.

Stichting Lezen

